

تورک مورخ

yal: 1 1 Kōm unuevul 1327 Idgh: 2

تورکلوک فاندمنه چالشیر اوزیش کونده بر جیقار

هیچ بروقت شرق کی مین وکوزل خالی یاپیله ماز. آوروپالیلر عشاق، کوردوس، بولدان خالیلرینه محتاج درلر. اورالده ایسه صوک زمانلره قدر خالی دستگاهلرینک همان جلهسی تورکلرک آئنده ایدی. فقط بر قاج سنه اول بویوک بر سرمایه ایله تأسس ایتیش آوروپالی (شرق خالی قومانییه سی) بومدت ظرفنده مملکتیمزک خالی تجارتی ضبط ایتمکه باشلامشدر. شرکتک فعالیت اقتصادیسی آراسنده تورکلرک یالکزمواد ابتدائیهدن فازاندقیری ایله یومیه سی اعظمی اوچ غروش اولان عمله نك حق واردر. رقابت قبول ایتمین صنایع داخلیه مزك ده بویله آوروپا سرمایه سی اولطاسنه طاقیلوب قالمسی، اسیر اولمسی تورک حیات اقتصادیه سنك صوک تمللری ده ییتاچق ماهیتده در.

توفیق نورالمبین

تاریخ و آثار غنی

مورخ لئون قاهون ومعلم بارتولده کوره

چنکیز خان

(باشی برنجی صاییده)

اولاً تیموچین کیمدیر؟ — مونقول روایتلرینه کوره، مونقول قبیله لرندن تاي جیوت قبیله سنك قیوت قولندن یهزوکهی باطیر (بهادر) ك اوغلی در. آنه سنك آدی اولون — ا که ایدی. اولون — ا که، آق تاتارلرک خونکیر آت قبیله سنکندر. تیموچین بارتولده تحقیقاتنه کوره ۱۱۵۵ سنه میلادیه سنکده، قاهونك روایتنه نظراً [۱] ۱۱۶۲ سنه میلادیه سنکده، اونون (Onon) چایی

[۱] مجری ۵۵۱ و ۵۵۸ سنه لری دیمکدر.

کنارنده طوغدی . تیموچین وقارده شاری ، کنجلك زمانلری ، آو آولامق و بالاق طوقمله کچیردیلر . تیموچینک باباسنک موقع اجتماعیسنه دائر نقل اولونان روایتلر بر برینه اوماز : چینلی وقعه نویسارک یازدقلرینه باقیلورسه یهزوکهی باطیز ، قی یوت لرك عادى اونباشیسیدی ؛ اما مونغول حکایه لری ، تیموچینک باباسنی ، کوچه مونغول قبیله لرینک هپسنک باشی ، سر کرده سی کبی کوستریورلر . لئون قاهون ، مونغول روایاتی قبول ایدهرک ، یهزوکهی عائله سنک مونغوللر آره سنده غایت معتبر اولدیغی یازیور . لکن ، حقیقت ، بارتولک دیدیکی کبی ، چین و مونغول روایتلرینک اورتیه سنده اولسه کرکدر : یهزوکهی باطیز نه بوتون مونغوللرک ریئی ونده مونغول قبیله تشکیلاتنده پک اهمیتسز منصب اولان اونباشی ایدی ؛ بر قاچ قبیله یی اداره سی ، قومانداسی آلتیه آله بیلمش بر باشبوغ ایدی ، یهزوکهی ک قادیخی اولون - آکینی بویوک چین سدی جوارنده یاشایان آق تاتارلردن آلتش اولماسی ، مونغول حکایه لرنده اجراسی کندیسنه اسناد اولونان اوزون وموفیتلی سفرلرک بوسبوتون اصلسز اولمادیغنه دلیلدر .

افیدیلر ، بیلورسکزکه بشریتک حیاتنده بویوک بیر طوتان آدملر ، عائله لر ، قوم وقبیله لر ، تاریحک ماصال قسمی طرفندن ، غیر واقع ، غیر طبیعی فقط پک کوزل سوسلرله بزه نیر . تیموچین ، چنکیز خان اولدقدن سوکره ، اونک شخص ، قوم وقبیله سی حقنده ده بر سورو افسانه لر اویدورولدی . بوتون بو افسانه لرک خلاصه سی شودرکه چنکیزک منسوب اولدینی بورجیکن قومی ، اویله عادى بر آدمک دکل ، طبقی مریم (ر . ع) کبی هم قوجه سز ، هم کنه سز طوغوران آلانغ - غوانک اوچنچی اوغلی اولان بود انتسار - مونغ خازدن نشأت ایتشاردر . « مونغ خانک نسلنه مایه سی صاف معنانه اوله رق نیرون ذیلوردی ؛ زیرا مونغوللرک اعتقادینه کوره مونغ خان ایله ایکی قارده شی نوردن طوغمش ایدیلر . » - [۲] چین وقعه نویسارلی ، آلانغ - غوايه نورک تجلی ایتدیکی بریده تصریح وقید ایتشاردر : « معجزه » ، سه له لغا وطولا نهرلری آره سنده ، یعنی اسکی تورک

نیم معبود بر حیوانه کوتوروب اولاشدیرمق عنعنه سی واردی . ایشته « قیرقورد » ده ، مهال (دیدی کییک) معناسنه کلن « غوا » ده اونوع جدرلدنیر .

ایدی . یهزوکەیک صاغلام آلی آلتەندە طوبلانیش اولان قییلەلرک بو چولوق
چوجق طرفەندن اداره سی قابل دکلدی : یهزوکەیک جنازە سەنە کلش قییلە
رئیساری ، ماتم بېتەر بیتەز طاغیلدیلر ...

شەمەدی ، مساعده کەزە یەنە بر آزماصال سەویلیەیم : بر زمانلر یهزوکە
باطیرک شانلی بایراخی آلتەندە بو قدر مەنقەریتلر قەزانیش اولان مونغول اولوغلرینک
بویلە کەندیسینی ، چوجقلرینی براقوب ، طاغیلوب کیتەملری ، اولون - آکەیی
آتشلەندیردی ؛ بو بویوک قادین ، خارق العادە أزلک ، غیرت کۆستردی :
قوجە سەنک آتە یەندی ، صادق قالان آتیللری اطرافە طوبلادی ، آینە
یهزوکە بباطیرک کۆک بایراخی آلدی ، قاچانلرک آرقە سەندن قوشدی ، سەنجاغە
صداتی اونوتمش بوجنک أزلری اولون - آکەیی ، ماتم البەسەیلە ، قوجە سەنک
جنک آتە یەنمش ، قوجە سەنک مظفەر سەنجاغی آینە طوتمش ، آدەلر نەدە کۆرنجە ،
یهزوکە بباطیری کۆرر کچی اولدیلر ، اسکی شرفلی کونلری خاطر لادیلر ،
قلبلری طاشدی ، ایتدکلرینە پشیان اولەرق آغلادیلر ، وسەنجاغک آرقە سەنە
دوشەرک ، یهزوکەیک قبری یانە دوندیلر . اونون صوینی کەنار نەدە ، « دیهلون
- بولداق » تپە سەندە ، ایلک طقوز قویروقلی آق طوغی ، بورجیکەنلر حامیسی
روحک درت قویروقلی قارە طوغی دیکلەمشدی . یهزوکە بباطیر ایشتە اورادە ،
ئپەنک اوستەندە ، قویروقلری یللە ساللانان طوغلرک آلتەندە ، هنوز قازیلوب
اورتلش بر قورغانک ایچنەدە ، آرتق هیچ قالقماق اوزرە یاتمش اوییوردی .
اردویه قوماندە ایدە جنک تیموچین ، قورغانک کەنار نەدە طولاشیور ، اطرافە
باقیوردی . کۆچوجک اوت - چیکین ، عائلە اوجاغلە بابا قبری آدە سەنە
اوطورمش ، دوشنیوردی . اوصلو ، تدیرلی ، احتیاطلی وشانلی آنا ، اولون
- آکە ، بورادە ایلک اداره سینی ، چوجقلری نامنە کەندی آینە آلدی... [۱]
افندیلر ، بوماصال ، حقیقەتە کەنچە هیچ دە بویلە شاعرانە وآل رەنکلی
اولمادی : یهزوکەیک اولنچە عائلە سی پک کۆچکلە تەیش ایدە بیلدی ؛ تیموچین ،
آناسی وقار دە شلری ، کۆکلر ییەرک ، آو آرقە سەندن قوشەرق ، بالقەجیلق ایدەرک
[۴] لئون قاهونک « کۆک بایراق » فی اوقویکەر .

تیموچین، یواش یواش کندی قیله سنک وجوار قبائلک آق کیک (اصیل) کنجلرندن بعضیرینی اطرافنه طوپلامه یه موفق اولدی؛ تیموچینک استعداد ذاتیسندن باشقه، باباسنک شانلی شانلی خاطراتی ده بوموفقیته شبهه سز یاردیم ایتشد. تیموچینک بوکنجلک آرقداشلیری، صوکرده دن چنکیز خان اردوسنک بویوک ودائما غالب قوماندانلری اوله جقلردر.

[illegible]

صوکره ، خدمتاریله متناسب مکافاتہ عدم نائلتدن اولسه کرک ، تسین
ایمپراطورلغنه تعرض ایله دیلر . بوسفر ، تسین خاقانی ، بو ویرنورلر اوزرینه ،
قره ایت تورکلرینی صالدیردی . قره ایت عشیرتی ، طولانهری جوارنده
ساکنندی . دینلری نصرانی اولوب رئیس لرینک اسمی طوغرول خان ایدی .
قره ایتلرک بو ویرنورلر علیهنده کی بوسفرنده ، تیمو چین بر قاچ آرقداشیله
برابر ، طوغرول خان معینته کیره رک ، تسین (آلتون) خاقانلرینه خدمت
عسکر یه ده بولوندی . تیموچینک ، تاریخیجه مقید ایلك میدان حربہ دخولی ،
ایشته بوزمان ، طوغرول خانله برابر بر معیت قوماندانی صفیله وقوعه کلشدر .
قره ایتلر ، بو ویرنورلر اوزرینه غلبه چالدیلر . آلتون خاقان ، طوغرول خانہ ،
چینیجه قرال معناسنه کلن « وان » عنوانی و تیموچینه ده دیگر بر عنون مفخرت
بخش ایتدی . طوغرول خان ، شمالی چین ایمپراطورلغنک بر « وان » ی اولدقدن
صوکره ، شرقی مونغولستانک اک مهم بر آدمی دیمکدی . اگر بو ذات ،
استعداد و همت صاحبی اولسه ایدی ، شرقی مونغولستانده کی متفرق قبیله لری ، کندی
حکم و اداره سی آلتنده برلشدیروب ، قوی بر هیأت سیاسیه تأسیس ایده بیلوردی ؛
لکن یاپامادی . طوغرولک بجره مدیکی بو ایشه معیتنده حرب ایده رک اپی
نام و شهرت قازانمش و چین ایمپراطورندن ده بر عنوان مفخرت قاپمش اولان
تیموچین تشبث ایتدی . تیموچینک شرقی مونغولستانده تورمه سی ، طوغرول
خانک منافعه اصلا موافق اولماقله برابر ، « وان » ، تیموچین علیهنه مشکلات
و موانع احداث ایتدی ؛ بر درجه ده که تیموچین کندیسی اسکی مونغول
قآنلرینک وارثی اعلان ایتدیکی زمان بیله سسنی چیقارمادی .

افندیلر ، طوغرول خان ایله یه زوکی باطیرک آنده اولدقلرینه دائر بر
روایت واردر . آنده نه دیمک اولدیغنی بیلورمیسکز ؟ .. آند ایچمک ، آنده
اولوق ، اک اسکی تورک عادتلرنددر . ایکی کنج بر لرلری کسه رک چیقاردقلری
قانی قومیه (اکشیمش قصراق سوتی) قاریشدیروب ایچرلر و ایچرکن
بر برلرینه صادق ، قاردهش اوله جقلرینه یمین ایدرلر ؛ بویله جه صداقت یمینی
ایدن ، آند ایچون ایکی آرقداش ، آرتق آنده ، یعنی قان قاردهشی درلر . آنده لردن

بریسى أولورسه ، قالان آندە اولەنك چوجقلىرىنه بر نوع بابا ، ولى اولور .
طوغرول ايله يەزوكەيك آندە اولدقلىرى قبول ايديلورسه ، طوغرولك تيموچينه
قارشى پك يوشاق طاووزانىشى بر آز آكلاشيلور .

— صوكى كلهجك —

طبوعات

تورک - روس مقارنتى حقنده

ايتاليانك يوردىمىز عليهنه بردنبره حركتى ، آوروپاده بيك مشكلات ايله
برموازنه غير ثابتىي محافظه يه اوغراشان « اتفاق » ، « اشتلاف » و « انفراد »
لرى اوقدر صارصدى كه بر آراق استانبول مطبوعاتى روس - تورك مقارنتدن
بيله بحثه قالدقشدى .

روسيه ، عثمانلى ايمپراطورلغك قومشوسى وتورك دنياسنك بويوك بر
قسمنك حاكميدر . مسلمان تبعهسنك چوقلغندن ناشى انكلتره يه ، آره صره ،
اك بويوك اسلام دولتى ديدكلرى كچي ، عين سيبدين طولايي ، روسيه يه ده اك
بويوك تورك دولتى دنيله بيلوز : بوكون ير يوزنده ياشايان توركلرك اك چوغى
« آق چار » ك تبعه سيدر .

روس وتوركلرك ايكوز يىللق .. يوق ، يالكىز ايكوز دكل ، آلتى يدى يوز
يىللق قانلى بر ماضى يى اونوده رق ، بر برلرينه صيىجاق وصميجى ال اوزاتمه لرى
لزومنى تورك وروس مطبوعاتنده اولجدهه توصيه ايدنلر بولمىشدى . مثلاً ميلادى
۱۸۹۶ سنهسى ابتدارلنده ، روسيه تبعهسى توركلرك ، اوزمانلر يكانه مطبوع
صداسى اولان « ترجمان » ، تورك - روس مقارنتنه پك طرفدار ايدى .

سنه لر كچمكه محترم « ترجمان » ك بوباده كى فكرى ديكشمىدى : صوك عثمانلى
انقلابندن ايكى آي اوچكه ، روسيه خارجيه ناظرى ايزوولسكى نك ، « دوما » ده